

წელიწადი გომოსე

წელიწადი გომოსე

სამეურნეო ჟურნალი

გოსავალი

სამომხვარი.

№ 17 & 18.

შინაარსი:

ვ. რცხილაძე.....	რუსეთის ერობა & მათი მოდვანწეობა მეურნეობის მიმართ.	3
გ. გულბათიშვილი..	სამეურნეო მამინა-იარადების სანწეობის სანწიროება ჩვენში	7
პროფ. პეტრიაშვილი.	ღვინის დანენება და შენახვა	9
	მანათობმედეების დეზარტამენტის მანუსი შურხაღ „მო- სავალი“-ს რედაქციის მიერ გავსავნიად თხონახე.	17
ევ. დალაქიშვილი...	მანქანა მონის კომპონენციას	18
ა. კახელაძე.....	სანამეურნეო წესდება.	20

ჟურნალი წელიწადში ღირს — 3 მანეთი.

მისამართი: Тифлиς, Барятинская 5.

სამეურნეო ჟურნალი

მოსაკალი

(იბეჭდება ორ კვირაში ერთხელ)

წასულ წელს ჟურნალში იღებდნენ მონაწილეობას: — ახოშვილი ვ., ანაჭლეული ბ., ახალაია ი., გუღუბაიშვილი ვ., გადმოხვეწილი ბ., გვარამაძე ილი., გორთამაშვილი დ., გამხარაშვილი გ., თაქთაქიშვილი გ., იოსელიანი ე., კახელიძე ი., მჭედლიშვილი ვ., მელია პ., მღვიანი დ., შაჩხელი ა., შაჩხელი ი., ნახუცრიშვილი გ., როლოვი ა., რუსიშვილი ა., რცხილაძე ვ., ქუთათელაძე ი., ყაფრიშვილი ნ., ჩივაძე ე., ჩხეიძე ყ., ცხადაძე გრ., ღ—ძე დ., მღ. ჟღალიშვილი, წ—ძე აპ., ხეთაგური ს., უ—ელი ვ., შენგელია ვ.

რედაქცია მოელის თანამშრომლობას სხვებიდანაც.

თანამშრომელთა საქურადღებოდ.

ჟურნალის შემოსავლიდან გაისტუმრება ხარჯი სტამბისა და კანცელარიისა, დანარჩენი (თუ რამე დარჩა) წლის დამლევეს დაუბრუნდებათ თანამშრომლებს პროპორციულად მათი ნაწილისა.

დასაბეჭდად მიღებული წერილები შეიძლება რედაქციამ შეასწოროს და შეამოკლოს. წერილები და კორექსონდენციები, რომელნიც არ დაიბეჭდებიან, არც შეინახებიან დასაბრუნებლად.

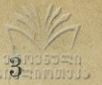
რედაქცია მზათ არის აღმოუჩინოს „მოსავლის“ მკითხველებს ყოველ გვარი შუამდგომლობა სამეურნეო იარაღებისა და მაშინების და აგრედვე ყველა სამეურნეო ნაწარმოების შექმნა-გასაღებაში.

• ანცხადებები დაიბეჭდება მხოლოდ უკანასკნელ გვერდზე. ჩვეულებრივი სტრიქონ (ვენური ან აკადემიური ასოთი) განცხადებისა ღირს **ა.იი შაური**.

წლიური აბონემენტებისათვის განცხადების ფასი რედაქციასთან **შეთანხმებით**. განცხადების ფასი წინდაწინვე უნდა იყოს წარმოდგენილი.

რედაქცია ჟურნალის ხელისმომწერლებს წლის დამლევეს **გაუგზავნის უფასოდ დამატება-ბროშურას** მეურნეობის რომელიმე დარგის შესახებ.

რედაქტორ-გამომცემელი **პ. ი. რცხილაძე**

რუსეთის ერობა ლ მათი მოღვაწეობა მეურნეობის მიმართ

კიდევ ერთი 10—15 წელიწადი რომ ჰქონდეს რუსეთის ცხოვრებას ესეთი შიმდინარეობა, როგორც ეხლა აქვს, შიდა რუსეთის მეურნეობა იმდენად იქმნება მერე დაწინაურებული ჩვენს მეურნეობაზე ამიერ კავკასიაში, რომ ამ მოვლენის ახსნაც კი გავვიძინელდება მაშინ.

ამ განსხვავებას სამეურნეო კულტურაში ჰქმნის ერობა, რომელიც რუსეთს აქვს და ჩვენ კი არა. ეს ერობა არის დღეს იმ გაცხარებულ მუშაობაში, დღეს ხდება იქ ის განსხვავებული მოქმედება, რომელიც შექმნის მომავალში შიდა რუსეთის სამეურნეო კულტურას ჩვენთვის მაშინ გასაკვირველს და მიუწოდებელს.

რამდენი დახარჯვა საერთოდ მეურნეობის ასაღორძინებლად მთელმა ერობამ რუსეთში 1910 წ.

ეს ხარჯი თანახმად დეპარტამენტის ცნობებისა იყო 29 პროცენტით მეტი იმაზე, რაც 1909 წელს დაიხარჯა, ესე იგი 1910 წელს იმდენად მეტი დახარჯვა ერობამ მეურნეობაზე 1909 წელთან შედარებით, რამდენადაც 1909 წელს იყო მეტად დახარჯული 1908 წელთან შედარებით.

ეს საერთო ხარჯი ყველა 34 ერობისა უდრიდა 1910 წელს 8,969 ათას მანეთს; 1909 წელს შეადგენდა 6,949 ათას მ., ესე იგი საანგარიშო წელს წაიმატა 2020 ათასი მანეთი, ხოლო 1908

წელს იყო დახარჯული 5396,1 ათასი მანეთი.

საერთო ხარჯი

რუსეთის ყველა 34 გუბერნიის ერობას დაუხარჯავს მეურნეობაზე:

1910 წელს...	8969600 მან.
1909 „ ...	6949400 „
1908 „ ...	5396300 „

მაშასადამე, 1910 წელს დახარჯულია მეტი წინა წელზე 2,020,200 მანეთით ანუ 29 პროცენტზე ცოტა მეტი; 1909 წელს დაუხარჯავთ მეტი 1908 წელზე 1552900 მანეთით ანუ 28,8%.

ყველაზე მეტი დაუხარჯავს მეურნეობაზე 1910 წ. ეკატერინოსლავსკის გუბერნიის, რომლის დანახარჯი უდრის 828300 მან. ანუ 9,2% საერთო დანახარჯისას.

მერე პოლტავის გუბერნიის აქვს დახარჯული 779800 მანეთი ანუ 8,7%; შემდეგ მიდის ხერსონის გუბერნია 555100 მან. ანუ 6,2%, ხარკოვისა 545500 მანეთი, პერმისა 497900 მან. და სხვა. ყველაზე ნაკლები ხარჯი გაუღია რიაზანის გუბერნიის, სადაც 49700 მან. დახარჯულა ანუ 0,6%.

34 გუბერნიიდან, სადაც ერობა არის დაწესებული, მარტო 14 გუბერნიაში არა ყოფილა ისეთი ცალკე მაზრა, რომ თავის მეურნეობის ასაღორძინებლად 20,000 მანეთზე ნაკლები დაეხარჯოს 1910 წლის განმავლობაში, ხოლო

დანარჩენ 20 გუბერნიებში კი ბევრს მაზრებს ვხედავთ ისეთებს, რომელთაც 20 ათას მანეთზე გაცილებით მეტო დაუხარჯავთ იგივე 1910 წელს.

მაგალითად:

ოც ათას მანეთზე მეტი აქვთ დახარჯული, პროცენტებით რო ვიანგარიშობთ.

ეკატერინესლავსკის გუბერ-

ნიაში ყველა მაზრებს, ე. ი.	100 ⁰ / ₀
ხერსონის გუბერნიაში	83 ⁰ / ₀
სამარის " .. .	71 ⁰ / ₀
ბესსარაბის "	71 ⁰ / ₀
უფის "	66 ⁰ / ₀
ხარკოვის "	63 ⁰ / ₀
პოლტავის "	60 ⁰ / ₀
პერმის "	50 ⁰ / ₀
ტავრიისკის "	37 ⁰ / ₀
ვორონეჟის "	33 ⁰ / ₀
სარატოვის "	30 ⁰ / ₀
ჩერნიგოვის "	13 ⁰ / ₀
სიმბირსკის "	12 ⁰ / ₀
იაროსლავსკის "	10 ⁰ / ₀
პენზის "	10 ⁰ / ₀
ვიატკის "	9 ⁰ / ₀
ნიჟეგოროდსკის	9 ⁰ / ₀
ნოვგოროდსკის "	9 ⁰ / ₀
კაზანის "	8 ⁰ / ₀
კოსტრომის "	8 ⁰ / ₀

როგორ იმატა რუსეთის ერობის ყოველ წლიურმა ხარჯმა საერთოდ მეურნეობის ასაღორძინებლად სჩანს, შემდეგი ცნობებიდან.

ეს ხარჯე უდრიდა:

1895 წ.	939 ათას მანეთს
1896 "	1,308 " "
1897 "	1,508 " "
1898 "	1,769 " "
1899 "	2,042 " "
1900 "	2,350 " "

1901 "	2,330 " "
1902 "	2,905 " "
1903 "	3,213 " "
1904 "	3,737 " "
1905 "	4,169 " "
1906 "	4,108 " "
1907 "	4,546 " "
1908 "	5,397 " "
1909 "	6,949 " "
1910 "	8,969 " "

ამგვარად 1910 წელს ერობებს დაუხარჯავთ მეურნეობაზე თითქმის 10 ჯერ მეტი (უფრო მეტი ვიდრე 1/2 ჯერ).

არა ნაკლებ საყურადღებოა შემდეგი ცვლილება: რუსეთის ერობათა საერთო ხარჯი, როგორც მეურნეობაზე ისე ყველა სხვა საქიროებაზე დახარჯული, 1900 წელს უდრიდა 88,3 მილიონ მანეთს, ხოლო 1910 წელს ეს ხარჯი ავიდა 167,9 მილიონ მანეთამდე, ესე იგი იმატა 90%, როდესაც რომ საკუთრედ მეურნეობაზე 1900 წელს იყო დახარჯული 2,3 მილიონი მანეთი და 1910 წელს კი ამ ხარჯმა 8,9 მილიონ მანეთამდე აიწია, მაშასადამე იმატა იმავე ხანში 207% ანუ გადიდა თითქმის 4-ჯერ.

მთელი ის თანხა, რაც რუსეთის ერობას დაუხარჯავს მეურნეობაზე 1910 წელს, ასე განაწილდება:

1. აგრონომებისა და სპეციალისტების ჯამაგირებზე დახარჯულა... 1.371,8 ათასი მ.
2. მეურნეობის ბუნებრივ პირობების გაუმჯობესებაზე..... 300,1 " მ.
3. სამეურნეო სწავლა-განათლებლაზე (სკოლებზე და სკოლების გარეშე) 1.215,4 " მ.

4. საცდელ სადგურ-ზე, მინდვრებზე, ფერ-მებზე, საჩვენებელ მინ-დვრებზე, სამეურნეო მუ-ზეუმზე, მეტეორ. სად-გურებზე, გამოფენებზე და სხვა სამეურნეო და-წესებულებებზე დახარ-ჯულა. 1.216,1 ათასი მ.

5. სამეურნეო ტეხ-ნიკის გაუმჯობესობაზე (სამეურნეო საწყობების შენახვა, საკვებად ბალა-ხების თესვის და მინე-რალურ სასუქების შე-მოღება და სხვ.). 1.258,2 „ მ.

6. მესაქონლეობაზე და მერძეობაზე. 637,2 „ მ.

7. სამეურნეო დაწე-სებულებებისა და სახე-ლოსნოების დაარსებაზე და შენახვაზე. 1.710,4 „ მ.

8. სხვადასხვა ხარჯი იგივე მეურნეობის წარ-მატებისთვის გაწეული. 1.260,4 „ მ.
სულ. . . 8,969,6 ათასი მ.

ამგვარად, როგორც ამ ცნობები-დანა სჩანს, სამეურნეო დაწესებულ-ებების და სახელოსნოების დაარსება და შენახვა რომ გამოვიდეთ, ყველა-ზე მეტი დანახარჯი აგრონომების და სპეციალისტების ჯამაგრებზეა გა-წეული, ხოლო ამას ისიც უნდა დავუ-მატოთ, რომ ესეთი გადამეტება ამ ხარჯისა მარტო 1910 წელს მოხდა, თორემ, მაგალითად, 1909 წელს ამ ხარჯს მეოთხე ადგილი ეჭირა რაო-დენობით.

აგრონომიული ორგანიზაცია

რუსეთის ერობას ემსახურებოდა:

აგრონომები (გუბერ-ნიისა და მაზრის)	1909 წელს	1910 წელს
მათი თანაშემწენი..	281	339
რაიონის აგრონომები.	109	284
მათი თანაშემწენი.	—	11
მებაღე.	64	94
მევენახე.	35	40
მეფუტკრე.	26	45
მერძე-მეყველე.	9	16
ენტომოლოგი.	3	5
სხვა სპეციალისტები.	28	20
დაბალი მოსამსახურენი.	42	140.

გუბერნიის აგრონომების რიცხვმა 1910 წ. შედარებით 1909 და 1908 წლებთან იკლო, ხოლო მაზრისა და რაიონების აგრონომებისამ კი სამაგიე-როდ შესამჩნევად იმატა 1910 წელს წინა წლებთან შედარებით.

მაზრის ერობებთა შორის 1910 წ. მხოლოდ 61 ერობა იყო ისეთი, რო-მელთაც აგრონომი არ ჰყავდათ მო-წვეული საკუთრივ. 1909 წ. უაგრო-ნომოთ ითვლებოდა 97 მაზრის ერო-ბა, 1908 წელს—123 ერობა.

წლიური ჯამაგირი აგრონომისა მა-ზრებში განისაზღვრებოდა 900-დან 3000-მდე, ხოლო უფრო მომეტებულ შემთხვევაში უდრიდა 1500 მან., 1800 მან., 2000 მან.

აგრონომის ჯამაგირის რაოდენობა არსად არაფრით არ ეტყობა რომ და-მოკიდებული ყოფილიყოს ან ამ აგრო-ნომის სწავლულობის ცენზზე და ან მის ხანგრძლივ ნამსახურობაზე სადმე სხვაგან. უფრო ფასდება ერობის მიერ აგრონომის პირადი უნარი და გამო-

ცდილება საქმეში, ვინემ მისი დიბლო-
მი ან ხანგრძლივი ნამსახურობა.

არა იშვიათ შემთხვევაში აგრონო-
მებს, საშუალო სასწავლებელში კურს
დამთავრებულებს, გაცილებით მეტი
ჯამაგირები აქვთ დანიშნული, ვიდრე
იქვე მეორე მომიჯნავე მაზრაში უმა-
ღლეს სასწავლებელში კურს დამთავ-
რებულები იღებენ. როდესაც ამ უკან-
ასკნელებს ჯამაგირები 1500 მან.,
1600 მან., 1800 მან., 2000 მან. აქვთ
წელიწადში, პირველნი მათ მეზობლათ
იგივე თანამდებობის აღსრულებაში
იღებენ წელიწადში 2000 მ., 3000 მან.
ჯამაგირს.

მაგალითად ვლადიმირის გუბერნია-
ში: მელენკოვსკის მაზრის აგრონომს
უმაღლეს სწავლა მიღებულს ჰქონდა
1910 წელს 1500 მან. ჯამაგირი, შუ-
ისკის მაზრის აგრონომი კი იღებდა
1800 მან. და კავროვსკის მაზრისა 2000
მანეთს, თუმცა ამ ორივე უკანასკნელთ
მხოლოდ საშუალო სასწავლებელი
აქვთ გათავებული.

ვორონეჟის გუბერნიაში ოსტრო-
გოვსკის მაზრის აგრონომი უმაღლეს
სწავლა მიღებული იღებდა 1800 მა-
ნეთს, ნოვოხოპიორისა კი, საშუალო
სასწავლებლიდან, 2000 მანეთს.

ეკატერინესლავის გუბერნიაში: მაზ-
რები სლავიანოსერბსკ. პავლოგრადსკ,
ალექსანდროვსკ, მარიუპოლსკ და ბახ-
მუტის მაზრა აძლევენ უმაღლეს სწავ-
ლა გათავებულ აგრონომებს 2000 მა-
ნეთს ჯამაგირს და თვით ეკატერინეს-
ლავსკის მაზრაში კი აგრონომი იყო სა-
შუალო სასწავლებელში კურს გათა-
ვებული და იღებდა 3000 მანეთს ჯა-
მაგირს.

ყაზანის მაზრაში აგრონომი უმაღლეს
სწავლა მიღებული იღებდა 1600 მა-

ნეთს ჯამაგირს, სვიატსკის მაზრაში კი
საშუალო სასწავლებელში კურს შეს-
რულებულ აგრონომს ჯამაგირი ჰქონ-
და 2500 მანეთი. ბევრგან სხვაგანაც
ასე იყო.

დიდად საყურადღებოა ამ მხრივ მოს-
კოვის გუბერნიის ერობის გარდაწყვე-
ტილება, რომელიც დაეთანხმა საეკო-
ნომიო საბჭოს მიერ შემუშავებულ
შემდეგ დადგენილებას: „გუბერნიის
ერობა მისცემს დახმარებას მაზრის აგ-
რონომის ჯამაგირის გასტუმრებაში,
უკეთეს მაზრის ერობა ანსახლვის,
რაზედ ნაკლები ჯამაგირი არ უნდა
ჰქონდეს აგრონომს, რათა მით უზრუნ-
ველ გახდეს აგრონომის თანამდებო-
ბაზე ისეთი პირების მოწვევა, რომელ-
თაც **საკმარისი მომზადება და გამო-
ცდილება აქვთ.** ნორმის შემოღება
მით უფრო საჭიროა ეხლა, როდესაც
გუბერნიები ეცილებიან ერთმანეთს ჯა-
მაგირების გადიდებით, რომ საუკეთესო
ძალები მიიზიდონ თავისკენ. ამ
მოსახრებით საგუბერნიო კრება ადგენს,
რომ გუბერნიის ერობამ მისცეს ხოლ-
მე მაზრას დახმარება აგრონომის ჯა-
მაგირის გასასტუმრებლად მხოლოდ იმ
შემთხვევაში, თუ მაზრის ერობა აგრო-
ნომის ჯამაგირად დანიშნავს 1200 მა-
ნეთზე არა ნაკლებს და გზის ხარჯად —
არა ნაკლებ 300 მანეთზე“.

პერმის გუბერნიის ყველა მაზრებში
და აგრედვე ზოგიერთ მაზრებში მოს-
კოვის, პოლტავის, ტვერის და სხვა
გუბერნიებში მაზრის აგრონომების მა-
გივრად იყვნენ რაიონის აგრონომები.
თუ რამდენად შესაფერი აღმოჩნდა ეს
სარაიონო აგრონომია, შემდეგი ცნა-
ბედიდანა სჩანს:

სარაიონო აგრონომია იყო შემოღებული:

1906 წელს—2 მაზრაში — 2 გუბერნიაში, სულ იყო—10 რაიონი.

1907წ.—10 მაზ. — 4 გუბ. — 28 რაიონი

1909 წ.—18 „ — 8 „ — 56 „

1909 წ.—45 „ —10 „ —109 „

1910 წ.—100 „ —21 „ —310 „

გარდა ამისა 1910 წელს ვერ მოასწრეს სხვადასხვა მიზეზების გამო გარდაწყვეტილების განხორციელება სიმბირის გუბერნიის ერობამ, რომელმაც დაადგინა შემოიღოს გუბერნიაში სარაიონო აგრონომია მთელი გუბერნიის 31 რაიონად დაყოფით. პენზის გუბერნიის ერობამ გადაწყვიტა გადასცეს საკითხი სარაიონო აგრონომიის შემოღების შესახებ მაზრის ერობებს განსახილველად. ვიატკის გუბერნიის ერობამ გადასწყვიტა აძლიოს მაზრას, რომელიც მოისურვებს სარაიონო აგრონომიის შემოღებას, ხუთას-ხუთასი მანეთი წელიწადში თვითეულ რაიონის აგრონომის ჯამაგირის გასასტუმრებლად, ხოლო არა უმეტეს ორი აგრონომისათვის თითოეულ მაზრაზე.

სარაიონო აგრონომიის შემოღებაზე უკვე აღძრულია ლაპარაკი კოსტრომის, ნოვგოროდსკის და სხვა ერობებშიაც.

საერთო რიცხვი აგრონომთა მთელ რუსეთის იმპერიაში ყველაგვარ სტატისტიკებისთურთ იყო:

	საბელსკ მაზრაში	ერობ. ს. მაზრაში	სულ
1910 წელს	721	1820	2541
1911 „	978	2363	3341
1912 წ. ითვლება	1580	3618	5198.

ამგვარად ყოველ 100 აგრონომის მაგივრად, რომელნიც 1910 წ. ითვლებოდნენ, შემდეგი 1911 წლისათვის ჩაუყენებიათ სამსახურში 134 აგრონომი ზე 1912 წლისათვის—205 აგრონომი, ესე იგი მდგომარე წელს რუსეთის აგრონომიას ემსახურება ორჯერ იმაზე მეტი რიცხვი აგრონომებისა, რამდენიც ამოარი წლის წინად ითვლებოდნენ. ამ აუარებელი რიცხვიდან მთელ კავკასიაში ითვლებიან 155 აგრონომი, კერძოდ ამიერ კავკასიაში კი სათქმელადაც არა ღირს მათი რიცხვი.

ვ. რცხილაძე

სამეურნეო მაშინა-იარაღების საწყობის საჭიროება ჩვენში.

თუ რამდენად საჭიროა რომ ყოველ რაიონს სამეურნეო მაშინა-იარაღების მისაწოდებლად რაიონში თავისი საწყობი ჰქონდეს გამართული, შემდეგი სტატისტიკური ცნობებიდან შეიძლება დავინახოთ.

მარტო სამხრეთ რუსეთში, მარტო ერობებს აქვთ მოწყობილი 86 საწყობი სამეურნეო მანქანა-იარაღებისა, რომელნიც წელიწადში ვაჭრობენ:

5 ათასამდე მანეთისას... 4 საწყობი

5 ათასიდან 10 ათასდე მანეთისას...	10	„
10-დან 20-მდე მანეთისას.	19	„
20-დან 50-მდე მანეთისას.	26	„
50 ათას მანეთზე ზევით..	27	„

ამ უკანასკნელთ, დიდი თანხის დამატრიალებელ წლის განმავლობაში საწყობებს, აქვთ ვაჭრობა:

1. ელისავეტგრადისას ხერს. გუბერნ... 408,303 მან.
2. ალექსანდროვსკისას ეკატერ. გუბ... 330,454 „

3. ხერსონსკის მაზრი- სას.....	271,029 მან.
4. ნოვომოსკოვსკისას ეკატერ. გუბ.....	186,619 "
5. პავლოგრადსკისას..	139,253 "
6. სლავიანოსერბსკი- სას... ..	135,843 "
7. იზუმსკისას ხერ. გ..	122,463 "
8. ვოლჩანსკისას ,, ...	121,513 "
9. ოდესისას ხერს. გ..	113,997 "
10. ალექსანდრიისას ხერ. გუბერნ... ..	112,348 "
11. ბახმუტსკისას ეკატ. გუბერნ.	97,085 "
12. ვალუისკისას ვორო- ნეჟ. გუბერნ... ..	92,650 "
13. გრაივორონსკისას კურსკ. გუბერნ.	76,133 "
14. ხოროლსკისას პოლ- ტავის გუბერნ.	74,696 "
15. ბობროვსკისას ვო- რონეჟ. გუბერნ.	72,327 "
16. შჩიგროვსკისას კურ- სკის გუბერნ.	70,518 "
17. კობელიაკსკისას პოლ- ტავის გუბერნ.	66,251 "
18. სუმსკისას ხარკ. გ... ..	64,503 "
19. სუდჟანსკისას კურსკ. გუბერნ.	63,693 "
20. მარიუპოლსკისას ეკ. გუბერნ.	62,315 "
21. ფატეჟსკისას კურს- კის გუბერნ.	61,317 "
22. კონსტანტინოგრა- დისას პოლტ. გ.	60,832 "
23. ხარკოვის მაზრისას..	54,517 "
24. ახტირსკისას ხარკ. გ.	54,204 "
25. ლებედინსკისას ,,	54,113 "
26. მელიტოპოლსკისას ტაურ. გუბერნ.	52,133 "
27. გადიჩსკისას პოლ- ტავის გუბერნ.	51,391 "

ამგვარად პირველი ადგილი ჩამო-
თვლილ საწყობებში უჭირავს ელისა-
ვეტგრადსკის საწყობს, ხოლო მთელ
რუსეთის საწყობებში კი იგი მესამეა,
ჩამოურჩება მარტო ორლოვსკის გუ-
ბერნიის საწყობს, რომლის ვაჭრობა
წელიწადში უდრის 536 ათას მანეთს,
და სამარიის გუბ. საწყობს, რომელიც
493 ათასი მანეთისას ვაჭრობს წელი-
წადში.

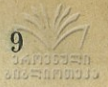
ამ საწყობებში სამეურნეო მაშინა-
იარაღების გარდა სხვა საქონელიც აქვთ
გასასყიდად, ისე რომ

1. სამეურნეო მაშინა-იარაღე-
ბი შეადგენენ.....63,9⁰/₀
2. სახურავი რკინა.....15,9⁰/₀
3. სხვა დანარჩენ ლითონების
საქონელი... .. 9,2⁰/₀
4. თესლეულობა..... 7,4⁰/₀
5. სანოვაგენი..... 2,2⁰/₀
6. სხვა გარეშე საქონელი... 7,9⁰/₀

ამ საერობო საწყობებიდან გასყიდუ-
ლი სამეურნეო მაშინა-იარაღები, ცალ-
კე კატეგორიებად დაყოფილნი, შეად-
გენენ მთელ რუსეთის ამავე საქონლით
ვაჭრობაში:

1. წვრილი სამეურნეო იარაღე-
ბი... .. 22,3⁰/₀
2. სამკალი და ძნის შესაკრე-
ლი იარაღები... .. 20,5⁰/₀
3. სათიბი, სათესი და გასაპოხი-
ერებელი იარაღები..... 9,2⁰/₀
4. საღეწი მაშინები..... 8,9⁰/₀
5. თესლის სარჩევი იარაღები.. 7,1⁰/₀
6. სხვა..... 7,7⁰/₀

დღეს რუსეთში ყველაზე მეტად სა-
ერობო დაწესებულებანი შუამავლო-
ბენ მწარმოებელთა და მომხმარებელ-

თა შორის სამეურნეო მაშინა-იარაღე-
ბით და რკინით ვაჭრობის საქმეში.

ჩვენში ყველას ენახე ის აკერია, რომ
თავად-აზნაურობა ასრულებს ერობის
საქმესო. მაშასადამე, ზემოდ მოყვანი-
ლი სტატისტიკური ცნობები საგულის-
ხმიერო უნდა იყოს ტფალისის თავად-

აზნაურობისათვის, რომელსაც აქამო-
მდე ჯერ არც ერთი ასეთი სამეურნეო
მაშინა-იარაღების საწყობი არ გაუხს-
ნია, თუმცა საჭიროება ასეთ საწყობ-
ში აქ, ამიერ კავკასიაში, არა ნაკლებია,
ვიდრე სამხრეთ რუსეთში.

ვ. გულბათიშვილი

ღვინის ღაყუნება და შენახვა

(პროფ. ჰეტრაიშვილიდან)

პირველი დუდილით ღვინის დადუ-
ლება არა თავდება. ჭაჭიდან გადაღე-
ბული ღვინო მაინც დუდილშია. ეს
დუდილი ჩუმი, ნელი. ჭაჭიდან გა-
დაღებული ღვინო უნდა პირამდე ავ-
სებდეს ქვევრს. უნდა მალიმალ ინახოს
ხოლმე ქვევრი და გადაივსოს როცა კი
დაიშრობს ერთხელ გადავსებული უნ-
და კიდევ ინახულოთ და გადაავსოთ,
თუ დაუშვრია. როდესაც დადგება ერთ
ღონეზე, აღარ იშრობს, მაშასადამე
დუდილი დამდგარა, მაშინ ღვინო ხელ-
მეორედ გადიდება თხლიდან და შეი-
ნახება მარანში ან ბოჩკებით სარდაფ-
ში და მერე, სრული დამწიფების შემ-
დეგ, ჩაისხმება ბოთლებში.

მარანი და სარდაფი. საფრანგეთში,
სადაც სახარჯო ღვინოს ამზადებენ,
ღვინის შესანახად მარნება აქვთ აშე-
ნებული, სადაც დუდილსაც ახდენენ და
ინახვენ კიდევაც ღვინოებს. ამ მარ-
ნებში აქვთ ჭურჭლები, რომლებშიაც
ხდება პირველი დუდილი, და ასინიც,
რომლებშიაც ღვინოს გადაიღებენ ხო-
ლმე ჭაჭიდან ნელი დუდილისათვის.
აქვე აქვთ ჭურჭლები, სადაც ინახება
დამთავრებული ანუ დამწიფებული ღვი-
ნოები, ვიდრე გაიყიდება. ხოლო იმ
ადგილებში, სადაც კარგსა და გამო-

ჩენილ ღვინოებს აყენებენ, აშენებუ-
ლი აქვთ ორი სხვადასხვა გვარი შე-
ნობები: ერთია მიწის პირად აშენებუ-
ლი და აქვთ აქ ჭურჭლები პირველი
დუდილის მოსახდენად და ჩუმი დუ-
დილის გასათავებლად. ეს შენობები
უღრიან ჩვენს მარანს. მეორე შენო-
ბა მიწაშია ჩამალული, უფრო ხშირად
პირველ შენობის ქვეშ არის მოთავსე-
ბული და იხმარება ღვინის შესანახად
გასყიდვამდე. ამ შენობას სარდაფს
ეძახიან (cave). ამ ორგვარ შენობებზე
აქნობამდე არ არის შემდგარი ერთი
რამ გარდაწყვეტილი აზრი.

გელდარდონის აზრით, მაგალითად,
სარდაფი აუცილებელ საჭიროებას არ
შეადგენს კარგი ღვინის დასაყენებლად.
იმ შემთხვევებს, რომლებიც ღვინოს
მალე ჰყიდიან ესე იგი ვიდრე გაზაფ-
ხულის სიცხე დადგება, თავიანთი ღვი-
ნოები მარანში შეუძლიანთ შეინახონ.
თითქმის ამავე აზრისა არის პოლლა-
ჩიც, რომელიც ფიქრობს, რომ კარგი
ხარისხის წითელი ღვინო, ესე იგი კარ-
გი მასალიდან შემდგარი, ჯერ თანდა-
თან უფრო და უფრო მეტი სიცივის
ზედგავლენით უნდა დაიწმინდოს და
შხოლოდ ამის შემდეგ ამ ღვინისათვის
იქნება საჭირო ცოტაოდენი სითბოც.

პოლლაჩის აზრით ღვინის დასამწიფებლად საჭიროა არა ჰაერის ზედმოქმედება, როგორც პასტერი ფიქრობს, არამედ სითბოს ზედგავლენა. აქედან ის დასკვნა გამოჰყავს, რომ წითელი ღვინისათვის მარანი უფრო შესაფერია, ვინემ სარდაფი, რადგან მარანში ყველა ის პირობებია, რომელთაც ღვინის დამთავრება თხოულობს.

მართლა-და საიმდროოთ, როცა ჩუმი დუღილი თავდება და ღვინის თხლიდან გადაღების დრო ღვება, მრავალადგილებში სიცივე იწყობა და მატულობს თანდათან. რასაკვირველია რომ ეს სიცივე ღვინოზედაც იმოქმედებს, რადგან მარანიც თითქმის იმგვარადვე ცივდება, როგორც გარეთი ჰაერი. ამ სიცივის ზედგავლენით ღვინო იწმინდება, რამდენჯერმე გადაიღებენ და სრულებით ჰშორდება მას მისი დუღილდედა. ჩვენ ვიცით, რომ სიცივე აბრუებს დუღილდედას, მუშაობა მას აღარ შეუძლიან და ძირს იღეკება. გაზაფხულის სითბო ისევ გაათბობს ამ ღვინოს და სასარგებლოც იქნება მისთვის, დაამწიფებს. სარდაფში კი სადაც ტემპერატურა შეუცვლელად გრილია, ამისთანა ცვლილება მოუხერხებელი იქნება. რაც შეეხება დაბალ ღვინოებს, მათი დაწმენდა და შენახვა პოლლაჩის აზრით სიცივეს თხოულობს, სარდაფი მხოლოდ ამისთანა ღვინოებისათვის იქნება საჭირო და მარგებელი.

Portes და Ruyssen-ი თუმცა ზოგიერთში პოლლაჩის აზრს არ ეთანხმებიან, განსაკუთრებით როცა ის უარ ჰყოფს მჟავბადის ღვინოზე კეთილმოქმედებას, მაგრამ იმაზრს კი, რომ წითელი ღვინოებისთვის მარანი სჯობია სარდაფს, თვითონაც აღვიარებენ. მარნის

ასეთ უპირატესობას ამტკიცებს ამათი აზრით ის, რომ მედოკში შესანიშნავი წითელი ღვინოები ღვება და იქ სარდაფები სრულებით არ არის გავრცელებული. ესენი ეთანხმებიან პოლლაჩის იმაშიაც, რომ ცოტა ალკოგოლიანი, სუსტი აგებულების ღვინოებისთვის მარანი კარგია მხოლოდ თებერვლამდე. შემდეგ კი დაბალი ტემპერატურა, სიგრილე და, მაშასადამე, სარდაფი აუცილებლად საჭიროა მათ შესანახავად. ამას გარდა ამ სწავლულების აზრით ყოველგვარი ღვინისათვის, სუსტია იგი თუ ჯანიანი, უღონოა თუ ძლიერი, ცოტა ალკოგოლიანია თუ მაგარი, როცა ის მომწიფებული და დამთავრებული, აუცილებლად საჭიროა გრილი ადგილი, ესე იგი სარდაფი. თუ ღვინო შესანახავად არ არის დანიშნული, არამედ საჭიროა, რომ ადრე გასაყიდად ცოტა შემოუსვლელო და ძლიერ შეღებილი იყოს, მაშინ სარდაფი საჭირო არ იქნება და არც სასურველია ტყუილუბრალოდ მეტი ხარჯის გაწევა. იმ შემთხვევაში კი, როცა ღვინომ მხოლოდ რამდენიმე წლის შენახვით შეუძლიან გამოიჩინოს თავისი ბუნებითი ღირსება და სიკეთე, ამ ღვინის შესანახავად სარდაფს დიდი მნიშვნელობა აქვს. მაშ როგორც ვხედავთ, მარანი კარგია, მაგრამ არც სარდაფია უსარგებლო—მათი ხმარება ღვინისთვისებაზე და მის დანიშნულებაზე დამოკიდებული.

თუ ღვინო რამდენიმე წლით არის შესანახი, იგი მეორედ გადაღების შემდეგ სარდაფში უნდა ჩავიდეს და იქ ინახებოდეს.

ღვინის დამყენებელმა არ უნდა დაივიწყოს, რომ ღვინო ცოცხალ არსე-

ბასა ჰგავს და იმგვარადვე ჰსუნთქავს ჰაერის მჟავბადს ჭურჭლის კედლებიდან შესულს გარედან. ჰაერს, რასაკვირველია, შეჰყვება თან ყველა ის, რაც მასშია, მაშასადამე ყოველგვარი სუნი — შმორის სუნი, ძმრის სუნი, თევზის და სხვა. ამისათვის მარანში თუ სარდაფში ჰაერი სრულებით წმინდა უნდა იყოს. ერთი სწავლული ფრანგი ამის შესახებ ამბობს: „როგორც ვაზი თხოულობს, რომ მარტო იყოს ვენახში, ისე ღვინოც ერთადერთი და მარტო მცხოვრები უნდა იყოს მარნისა ანუ სარდაფისაო; საჭიროა მუდმივი ყურადღება, რომ ღვინოს სხვა უცხო მდგმური არ შეეპაროს სადგომშიო“. ღვინო ძალიან აზიზი და ნაზი არსებაა და ამასთან ხარბად ითვისებს ყველა იმ სუნსა და გემოს, რომელსაც მისცემს მას გარემოება. ამბობენ კარგი მოგვმე ატყობს, ღვინო ბოჩკაში იყო შენახული, თუ თიხის ჭურჭელში; ნოტიო სარდაფში, თუ მშრალში. ბოჩკაში შენახულ ღვინოს ხის გემო აქვს, თიხის ჭურჭელში — თიხისაო.

საზოგადოდ მიღებულია, რომ მარანი და სარდაფი ჩრდილოეთ მხარეზე უნდა იყურებოდნენ და არც ნოტიო და არც ძალიან მშრალი ადგილი იყოს. თუ ნოტიოა ჭურჭელს ობი მოეკიდება, ჭურჭლის კედლებს გაატანს და წაახდენს ღვინოს, ცუდ გემოს მისცემს, იქნება, რომ სრულებითაც დაასწულოს. ტემპერატურა მარანში უნდა ნელ-ნელა და ზომიერად იცვლებოდეს. სარდაფი უნდა იყოს ერთადად გრილი და შეურყეველი ტემპერატურისა.

ღვინის შესანახავი ჭურჭელი. რაც შეეხება ღვინის შესანახავ ჭურჭელს

ამაზე ყველა იმ აზრისაა, რომ ამისთვის გამოსადეგი მხოლოდ მუხის ჭურჭელია — ბოჩკა. ჭურჭლის კედლების სისქეს დიდი მნიშვნელობა აქვს. რამდენადაც ჰაერი ადვილად იმოქმედებს ღვინოზე ჭურჭლის კედლებიდან შესული ღვინოში, იმდენი ღვინო მალე დამწიფდება; რამდენადაც ჭურჭლის კედლები თხელები იქნებიან, იმდენად ჰაერის ზედმოქმედებაც ღვინოზე შესამჩნევი და მარგებელი იქნება. თუ კედლები სქელები აქვს ჭურჭელს, ჰაერი ვერ იმოქმედებს კარგად და ღვინო არ დამწიფდება. შესახებ იმისი თუ რა მნიშვნელობა აქვს ჰაერს, აი რას ამბობს გამოჩენილი საფრანგეთის სწავლული **პასტერი**: „ღვინის დაყენებაში არ არის არც ერთი იმისთანა მოქმედება, რომ იმ დროს ან ყურძნის ტკბილს ან ღვინოს ჰაერი არ ერეოდეს, ხოლო ყველაზე შესანიშნავი ისაა, როცა ღვინო მუხის ბოჩკაშია შენახული. ბოჩკის კედლები იშრობენ ღვინოს მიხედვით იმისა თუ რამოდენა სისქისა არიან ეს კედლები. ღვინის დაშრობაზე ბოჩკაში დიდი გავლენა აქვს აგრედვე სარდაფის მდებარეობას, მის ტემპერატურას და ჰაერის მოძრაობას. დაშრობის დროს ბოჩკაში ჩნდება ცარიელი ადგილი, რომელიც მაშინვე ივსება ჰაერით. ამ ჰაერის მჟავბადი შედის ღვინოში და ამწიფებს მას. ღვინის დამწიფება უნდა მიეწეროს ამ მჟავბადის შეთვისებას და ნახშირმჟავის განთავისუფლებას ღვინიდან. ამიტომ ბოჩკები უფრო ღვინის დასამწიფებლად არიან საჭირონი და არა მის შესანახავად (ღვინო ყველა ჭურჭელში შეიძლება შენახულიყო), რადგან მათი კედლების შემწეობით გამოიწვე-

ვა წყნარი, მაგრამ შესამჩნევი ჰაერის ზედმოქმედება ღვინოზე“.

რაც შეეხება ქვევრს მისი დიდი ნაკლულევაანება იმაში მდგომარეობს, რომ ძლიერ განიერი, ფართო პირი აქვს და გერმეტიულად დახურვა მისი, რომ ქვევრი მუდამ სავსე იყოს ღვინით, შეუძლებელი ხდება. მეორე ნაკლი ქვევრისა იმაში მდგომარეობს, რომ იგი ყელამდეა ჩაფლული მიწაში და ჰაერი ვერსაიდან ვერ უდგება, რომ გაჟვენოს კედლებში და იმოქმედოს ღვინოზე. მესამე: მიწაში ჩამჯდარი ქვევრი ისეთ გარემოებაშია, რომ შესაძლებელია მიწიდან რომელიმე არა სასურველი ნივთიერება გადავიდეს ღვინოში. ნოტიო მიწის და ქვევრის კედლებ შორის შეიძლება წარმოსდგეს ერთგვარი დიფუზია (ნივთიერებათა გადასვლა) და ეს ხეირს არ დააყრის ღვინოს, სულ არა იყოს-რა მიწის გემოს მისცემს. მართალია ზოგან ქვევრები ჩაკირულია და, მაშასადამე, ნესტიან მიწას მოშორებულნი არიან, მაგრამ ამგვარ ჩაკირვას ყველა ვერ მოახერხებს, რადგან ძვირად ჯდება, და რომ მოხერხდებოდეს კიდევაც, ამით მაინც მხოლოდ ერთი ნაკლი იქნება აცილებული და ყველა სხვა კი ისევ

ექნება ქვევრს. მაინცა და მაინც ქვევრების ავ-კარგიანობაზე გადაწყვეტიით არა შეიძლება-რა ჯერ ითქვას, საჭიროა გამოკვლევა განსაკუთრებით იმ მხრივ, თუ რა გვარად და რა სიჩქარით იშრობს ქვევრი ღვინოს და ჰაერი რანაირად მოქმედობს იმის კედლებზე.

ჩვენში ზოგან, მგონი, გავრცელებულია ქვევრების დაქაშანურება. ეს კარგია მხოლოდ იმ ხანასთვის, როცა ღვინო სრულიად დამწიფებული-დამთავრებულია და მხოლოდ შენახვა-დაა საჭირო. იმ ხანაში კი, როცა ღვინო ჯერ ისევ შემოუსვლელია, იმის დასამწიფებლად ესეთი ჭურჭელი სრულებით გამოსადეგი არ არის, რადგან დაქაშანურებულ ქვევრის კედლებს ჰაერი ველარ გაატანს და ვერ იმოქმედებს ღვინოზე. ქაშანური ჭურჭელი შუშის ჭურჭელს მიემზავსება და შუშის ჭურჭელში კი, როგორც პასტერმა დაამტკიცა ცდით, თუ გერმეტიულად არის დახურული ჭურჭელი და სავსეა ღვინით, ღვინო სრულებით აღარა მწიფდება.

ვინც ქვევრის თვისების გამოკვლევას იკისრებს, დიდად დაავალებს ჩვენს მეღვინეობას.

მღვსენება

ქართულ სამეურნეო საზოგადოების საჭმოს მიმართ არჩეულ კომისიისა, რომელსაც იყო გაგზავნილი ქართლის აგრონომის ნამუშევრის დასათვალიერებლად

თანამად საბჭოს გადაწყვეტილებისა, ქართლის აგრონომის ნამუშევრის დასათვალიერებლად ვიყავით: იოსელიანი ე., ყაზახაშვილი ს., მკედლიშვილი ვ. და მდივანი საზოგადოებისა ვ. რცხილაძე.

ნამუშევრის ნახვით აღვილობრივ ყველა ჩვენთავანი უფრო მეტად დაკმაყოფილდა, ვიდრე თვით აგრონომის მიერ ამ მუშაობის შესახებ აქ ნაამბობით.

იმ დღით, როცა ჩავედით, მოვასწა-

რით მხოლოდ აგრონომის ბინის მოწყობილობის და ამ ბინასთან ახლო დათესილ სიმინდის დათვალეირება.

აგრონომის ბინა არის ხალვათი და გეზიანი, მიმსვლელისათვის ადვილი საპოვნელი. ფართე სასტუმრო, მაგიდა წიგნებითა და პრესიკურანტებით ზედ გაშლილი, აქვე ნიჟურები სხვადასხვა თესლეულობათა და წვრილი სამეურნეო იარაღები.

ოთახის ოთხივე კედლებზე გაკრულია ხელით ასრულებული პლაკატები, რუსულ პლაკატებიდან გამომდებელი შინაარსით. სისუფთავე, რომელიც დაცულია პლაკატების ნახატებში და ზედწარწერებში უტყუარად ამტკიცებენ აღმსრულებელის მიერ გულმოდგინედ გაწეულს ხანგრძლივ ჯაფას. ოთახი თავის შიგნით მოწყობილობით და გარედ ბალკონით დანიშნულების შესაფერს შთაბეჭდილებას ახდენს მიმსვლელზე.

იქვე ახლო, გორის სამეურნეო ამხანაგობის მამულში აგრონომს დაუთესნია საცდელად სიმინდი. მთელი ნახნავი ორ ნაქრად არის გაყოფილი. ნახევარი მანქანით არის დათესილი წკრეზე, ნახევარი — ხელით არის მოფანტული. არც ერთი და არც მეორე ჯერ არ იყო მეორედ გათოხნილი. პირველად დათესილი თესლი წვიმებისა და სიცხეების მიზეზით შომცდარიყო, ისე რომ სიმინდი, რომელიც ვნახეთ, ხელმეორედ დაეთესნა გვიან და ამიტომ იგი, გარშემო სოფლების სიმინდებთან შედარებით, რომლებიც წინადაც დათესილან და კიდევაც გაეთოხნათ პატრონებს, უფრო ტანდაბალი დაგვიხვდა.

წკრეზე დათესილი სიმინდი ალაგ-ალაგ გაწყვეტილია, რაიც აგრონომმა იმითი ახსნა, რომ სათეს მანქანას კარგად ვერ ვუთვალყურეთ, მარცვალნი იჩხირებოდა და არ გამოდიოდა ზოგჯერო.

მეორე დღეს გავემგზავრენით სოფელ თამარაშენში, სადაც საცდელად უფრო მეტი ნათესობა აქვს აგრონომს. აქ, თავად ფალავანდიშვილის მიწაში, აგრონომს დაუთესნია ჩვენებური ჩვეულებრივი სიმინდი, საკვებავი ქარხანლი და სტაფილო. ნათესობისათვის აქ უფრო კარგად შეუწყვია ხელი. წკრეზე დათესილი სიმინდი უფრო უკეთესად გამოიყურება, ვიდრე ხელით მოფანტული, თუმცა მიწა ერთია, ერთ დროს არის მოხნული, დაფარცხული, დათესილი, გათხლებული და გათოხნილი. გლეხები იმითი ხსნიან წკრეზე დათესილ სიმინდის ზედმეტად გაზრდასო, — გვითხრა აგრონომმა, — რომ ხელით დათესილში უფრო ღრმად ცვივა თესლი მიწაში, ვიდრე როცა მანქანით ითესებაო, ამიტომ ხელით დათესილს ამოსვლა პირველში დაუგვიანდაო.

ამ საცდელ მინდვრის სანახავად ბევრნი თურმე მოდიან აქეთ-იქით სოფლებიდან. ეტყობა მანქანით თესვას გლეხის ყურადღება უკვე მიუპყრია. გამარჯვება ამ წესისა სიმინდის მოსავალზე იქნება დამოკიდებული, რაც შემოდგომით გამოაშკარავდება.

თამარაშენის გარდა კიდევ ორ სხვა ადგილასაც ვინახულეთ ჩვენი აგრონომის მიერვე დათესილი საცდელად სიმინდები.

ამგვარად განზრახვა აგრონომისა ამ წლებით თუმცა მეტად მარტივია,

მაგრამ გარკვეული და პატივსადები. ეს განზრახვა იმაში მდგომარეობს, რომ დაუმტკიცოს ხალხს უპირატესობა სიმინდის მანქანით დათესვისა წკრეზე.

ხვნა-თესვის კულტურა უფრო მალე დადგას ქართლში, ვინემ მაგალითად კახეთში. კახეთში სთესავენ მხოლოდ დოლის პურს, თავთუხს, დიკას, შემოდგომის ქერს, სიმინდსა და ფეტვს. ქართლში კი ყველა ამ თესლეულობის გარდა ითესება კიდევ: შავფხა, ანგულის ქერი ორ-რიგიანი და ექვს-რიგიანი, უგრეხელა, შვრია, ქვაფი.

იშვიათი შესახვედრი არ არიას ქართლში სარკვევი მანქანით დარკვეული თესლით დათესილი მინდვრები.

ყველა ეს ზედმეტი ცოდნა ხალხისა ხვნა-თესვის საქმეში აღვილებს აქ გაუმჯობესობის შეტანას ამ დარგში. მომავალში შედეგი აგრონომის მოქმედებისა ქართლში უფრო საგულისხმეო და საიმედო იქნება, თუ ცოდნა-გამოცდილებით და წინდახედული სიფრთხილით შეეწყო ხელი ამ საქმეს.

ვნახეთ აგრედვე თ-დ კ. მ. ამირაჯიბის მეურნეობა და მის მიერ დაარსებული სახელოსნო სკოლა, რომელსაც ჩვენმა საზოგადოებამ აღუთქვა 1000 მან. დახმარება ყოველ წლივ.

ამ განათლებული მეურნის მოღვაწეობიდან უნდა აღინიშნოს ორი მხარე, რომლისაც ყველასათვის ცხადი და უტყუარი სარგებლობა მოაქვს მთელი რაიონისათვის. პირველი — ეს არის სარკვევი მანქანით დარკვეული თესლის გავრცელება სოფლებში და მეორე — ის პროგრამა პრაქტიკულ მუშების მოსამზადებლად, რომელიც შეუმუშავებია ამ მოღვაწეს თავის სახელოსნო სკოლისათვის.

„წინადავე გავამზადებინებ ხოლმე 1000 ფუთამდე დარკვეულ-გადარჩეულ თესლს, — გვიამბო კონსტანტინე მიხეილისძემ, — რადგან ვიცი, რომ ერთბაშად მომაწყდებიან გლეხები და მთხოვენ თესლის გადარკვევას მანქანით. როცა მოიტანენ ხორბალს ურმებით, იმათ თვალწინ ვიღებ 10 ფუთ ხორბალს, ვარკვევინებ და რამდენიც გამოვა თესლი, იმის კვალობაზე ვუცვლი მოტანილ ხორბალს ჩემი პურისაგან გადარკვეულ თესლში.“

ოღონდაც რომ დიდი საქმეა თუნდაც მარტო 1000 ფუთი დარკვეული თესლის გაცემა სოფლებზე ყოველ წლივ!

ვნახეთ ჩვენ გზადაგზა ამგვარი თესლით დათესილი მინდვრებიც და გადურჩეველი თესლით დათესილებიც. რა დიდი განსხვავება! დაურკვეველი თესლით დათესილ მინდორს ადამიანი შეცდომაში შეჰყავს. შორიდან გგონია, რომ ქვაფია დათესილი. მიხვალ ახლო და ხედავ რომ ქვაფი კი არა პური სთესია, ხოლო რადგან ქვაფი ბლომად შეჰყოლია თესლს, პურზე მალალი გაზრდილა, ზემოდან მოქცევიას, დაუჩრდილავს, შეუყენებია გაზრდა-განვითარება პურის თავთავისა და თითქმის გაუნახევრებია მოსავალი.

დარკვეული თესლით დათესილ ყანაში კი გარეშე მცენარეს ერთსაც ვერ იპოვი, რომ წამლად გინდოდეს. აქ მთელი ზღვა დელავს მოსავალისა შედარებით პირველგვარ მინდვრებთან.

სახელოსნო შესდგება ორის განყოფილებისაგან: სამქედლო-საჩილინგრო და სადურგლო. პირველში სწავლობენ

და სადურგლო. პირველში სწავლობენ

ორ ჯგუფად 24 ყმაწვილი, წლოვანობით 12—16 წლისანი და მეორეში— 36 ყმაწვილი, იმავე ხნისანი

უნდა ვიქონიოთ იმედი, რომ დიდად სასარგებლო რაზმს პრაქტიკულად დახელოვნებულ მუშებისას შეჰქმნის ეს სკოლა მომავალში.

რომ ნათელ ვყოთ გზა ამ სკოლის უტყუარი წარმატებისა, საკმარისია აღვნიშნოთ, რომ აქ სამკედლო-საჩილინგროს განყოფილე ბაში ყმაწვილები 3—4 თვეში ასწრობენ იმდენს გავლას, რამდენსაც ტფილისის სახელოსნო სასწავლებელში, მაგალითად, მთელი წელიწადი უნდებინან.

ჩვენ კითხვაზე, თუ რანაირ საშუალებებს ხმარობენ ხელობის შესასწავლებლად, ან რანაირს აძლევენ სავარჯიშოებს მოწაფეს, ბ. ამირაჯიბმა გვიპასუხა: „აი, მაგალითად, ხვალ, ორშაბათს მე უნდა მოწაფეების უნახავად დავშალო ორი ეს სამკალი მანქანა, ერთი მაკ-კორმიკისა და მეორეც სხვა ფაბრიკისა; შემდეგ ავურევ ამ ორივე მანქანის ყველა შემადგენელ ნაწილებს ერთმანეთში და მივცემ მოწაფეებს ასაწყობად. ვიცი, იწვალევენ დიდხანს, მაგრამ რაკი ერთი სძლევენ ამ საქმეს და ააწყობენ სწორედ. მერე მუდამ ეკოდინებათ ეს საქმე და კიდევაც გამოიყენებენ ცხოვრებაში“.

ყველა ნახათა და გავონილით სრული ნასიამოვნები დავბრუნდით სოფელ ავლევიდან.

საბჭომ მოხსენება მხედველობაში მიიღო და სთხოვა მდივანს ოქმში შეიტანოს ყოველი, რაც ითქვა.

როგორი გამოსავალი ჰქონდა საცდელად დათესილ სიმინდს სოფელ თამარაშენში მეორე კომისიის გამოანგარიშებით ადგილობრივ.

მოსავლის სანახავად ვიყავით მარია-მობისთვის 27-ში აქედან წასულები: იოსელიანი ე., თავ. ლორთქიფანიძე პ. და საზოგადოების მდივანი ვ. რცხილაძე და იქ დამსწრენი თვა ანტონ ფალავანდიშვილი, პატრონი სიმინდისა, და თვით ქართლის აგრონომი ე. კარბელაშვილი.

სიმინდი შემოსული დაგვიხვდა მოსაჭრელად. გამოსავალის გასაზომად კომისია ასე მოიქცა:

გადავზომეთ სხვადასხვა ადგილას ხუთი თანატოლი კორომი ადგილი.

სიგანით..... 4 ლაჯი
სიგრძით..... 25 „

მერე რო გავზომეთ, ერთი ლაჯი გამოვიდა 17¹/₂ ვერშოკი.

1) კარგად მანქანით დათესილა

ღერი დაითვალა... 231 ცალი

ამათში უტაროო იყო. 16 „

ტაროიანი.... 215 „

ტარო გამოვიდა (ზოგ ფუჩიჩხე ტარო მოტეხილი იყო) . . . 198 „

გვეყავით ეს ტაროები სამ ხარისხად და მივიღეთ:

პირველი ხარისხისა კარგი ტაროები 27 ცალი, რომელიც იწონიდნენ 9 გირ.; 10 ტარომ აქედან აიწონა 4 გირ.

მეორე ხარისხისა, საშუალო ტაროები იყო 30 ცალი, იწონიდნენ ყველანი 8 გირგანქას; 10 ტარომ აქედან აიწონა 3 გირ.

მესამე ხარისხისა, ღინკლები დაითვა-
ლა 141 ცალი, აიწონეს 22 გირ.; 10
ცალმა აქედან აიწონა 2¹/₂ გირ.

სულ გამოვიდა:

**198 ტარო, იწ. 39 გირ.; 30 ტარო
გადარჩეული იწ. 9³/₄ გირ.**

2) პირველ კორომის გვერდით იმო-
დენავე ადგილზე ხელით დათესილ სი-
მინდს გამოვიდა:

ღერი დაითვილა.....213 ცალი
ამათგან უტაროო იყო... 35 „
ტაროიანი.....178 „

სამ ხარისხად დაყოფილი გამოვიდა:

პირველი ხარისხისა:

17 ტარო, 7 გირ.; 10 ტ = 4¹/₄

მეორე ხარისხისა:

24 ტარო, 7¹/₂ გირ.; 10 ტ = 3 გ.

მესამე ხარისხისა:

128 ტარო, 19 გ.; 10 ტ = 2¹/₂ გ.

სულ: 169 ტ., 33¹/₂ გ.; 30 ტ. = 10 გ.

3) მანქანით დათესილი:

ღერი იყო.....224 ცალი
უტაროო 1 „
ტაროიანი.....223 „ (ზოგ
ჩეჩქს ორი ტარო ჰქონდა).

აქედან პირველი ხარისხისა იყო:

30 ტარო, 11¹/₂ გ.; 10 ტ. = 4 გ.

მეორე ხარისხისა იყო:

106 ტ., 29¹/₂ გ.; 10 ტ. = 3¹/₂ გ.

მესამე ხარისხისა იყო:

91 ტ., 15¹/₂ გ.; 10 ტ. = 2¹/₂ გ.

სულ: 227 ტ., 56¹/₂ გ.; 30 ტ. = 10 გ.

4) ამ ზემოხსენებულ კორომის გვერ-

დით, იმოდენავე ზომის ადგილზე, ხე-
ლით დათესილი სიმინდი გამოვიდა:

ღერი.....166 ცალი
უტაროო... 7 „
ტაროიანი..159 „

ტარო დაითვალა:

პირველი ხარისხისა:

15 ცალი, წონით 5¹/₂ გ.; 10 ტ. = 4 გ.

მეორე ხარისხისა:

52 ც., წონ. 14³/₄ გ.; 10 ტ = 3 გ.

მესამე ხარისხისა:

86 ც., წონ. 13³/₄ გ.; 10 ტ = 2¹/₂ გ.

სულ: 153 ც. წ 34 გ; 30 ტ. = 9¹/₂ გ.

შევაერთოთ ორ ჯგუფად ეს ოთხივე
ანგარიში, მანქანით დათესილები ცა-
ლკე, ხელით — ცალკე ერთად და მივი-
ღებთ ორთაშუა ანგარიშით:

I. მანქანით დათესილი სიმინდი:

ტაროიანი ღერი იყო...438 ც.
უტაროო 17 „
სულ... 455 „

ტაროები იყო:

1-ლი ხარისხისა...57 ტ., იწ. 20¹/₂ გ.
მე-2 ხარისხისა..136 ტ., იწ. 37¹/₂ გ.
მე-3 ხარისხისა..232 ტ., იწ. 37¹/₂ გ.
სულ...425 ტ., იწ. 85¹/₂ გ.

II. ხელით დათესილი სიმინდი:

ტაროიანი ღერი იყო...337 ც.
უტაროო 42 „
სულ...379 „

ტარო იყო:

1-ლი ხარისხისა..32 ც., იწ. 12¹/₂ გ.
მე-2 ხარისხისა..76 ც., იწ. 22¹/₂ გ.
მე-3 ხარისხისა..214 ც., იწ. 32³/₄ გ.
სულ...322 ტ., იწ 67¹/₂ გ.

ორი კოროზი ადგილის ზომა უდრის დაახლოებით ერთ ოთხმოცდამეთერთმეტე ნაწილს დესეტინისას. მაშასათამე გამოსავალი მანქანით დათესილი სიმინდისა ერთ დესეტინაზე იქნება 85,5 გირ. X91 ანუ 195 ფუთი, დაახლოებით; ხელით დათესილისა კი 67,5 გ. X91 ანუ 153 ფუთი.

რადგან ჩვენის აწონით ცხრა გირვანქა ტაროდან ექვსი გირვანქა მარცვალი დადგა, ესე იგი ორი მესამედი მარცვალი იყო. ხოლო ერთი მესამედი ნაქუჩალი, ანუ როგორც კახეთში ეტყვიან ტაროს ჩეჩქი, ამიტომ პირველი, ესე იგი მანქანით დათესილი სიმინდიდან დადგება დესეტინაზე 130 ფუთი მარცვალი ანუ კოდობრივ—135:5=27 კოდი და ხელით დათესილ სიმინდს კი—102 ფუთი ანუ კოდობრივ 20 კოდი.

მართალია ორივე ძალიან მცირელი მოსავალია, მაგრამ მანქანით დათესილსა და ხელით დათესილს შორის შინც დიდი განსხვავება არის. სად 27 კოდა და სად 20 კოდი

თუმცა ვცდილობდით ორივე გვარნათესობიდან ერთნაირად შემოსული, გამხმარი ტიროები აგველო, მაგრამ მიუხედავად ამისა ეს ჩვენი გამოანგარიშება მოსავლის რაოდენობისა კარგა დაშორებული იქნება, ვფიქრობთ, ნამდვილი შედეგიდან, ხოლო განსხვავება ხელით დათესილსა და მანქანით

დათესილს შორის და ამ უკანასკნელის უპირატესობა პირველთან შედარებით ყოველ ექვ გარეშეა, როგორც ზემოთ მოყვანილიდან სჩანს.

რადგან მანქანით დათესილი სიმინდი ყველგან ერთნაირი არ იყო, ამიტომ ჩვენ ამოვარჩიეთ საუკეთესო ადგილიც და იქ გადავზომეთ იმოდენავე ოთხკუთხი და ისევე გამოვთვალეთ ღეროები და ტარო, როგორც ზემოთ. მივიღეთ ტაროები:

პირველი ხარისხისა:

23 ც., წონ. 10¹/₂ გ.; 10 ტ.=4¹/₂ გ.

მესამე ხარისხისა:

90 ც., წონ. 30¹/₂ გ.; 10 ტ.=3¹/₂ გ.

მესამე ხარისხისა:

127 ც., წონ. 24 გ.; 10 ტ.=2³/₄ გ.

სულ: 240 ც., წ. 65 გ.; 30 ტ.=10³/₄ გ.

ყველგან რომ ესეთი გათამამებულ სიმინდი ყოფილიყოს მანქანით დათესილი, განსხვავება ხელით დათესილთან უფრო მეტი იქნებოდა (ხელით დათესილი სიმინდი იქ სადაც მოვჭერთ, თუ არ კარგი, იმაზე დაბალი არ იყო რაკ სხვავან იქვე საცდელად დათესილ მიწაში).

საზოგადოდ უნდა ვსთქვათ, რომ წელს ქართლში ურწყავ ადგილებში ხანგრძლივი, არა ჩვეულებრივი გოლვისა გამო სიმინდის მოსავალი ძალიან იყო დაზარალებული.

მიწათმოქმედების დეპარტამენტის პასუხი შურნალ „მოსავლის“ რედაქციის მიერ გავკვენილ თხოვნაზე*)

თქვენგან მიღებულ თხოვნაზე, რომ საზღვარ გარეთიდან დეპარტამენტმა

გამოიწეროს თავისი ხარჯით ახალი ჯიშის მცენარეები შემუშავებული ბერნბაკისაგან Centa Rosa-ში — კალიფორ-

*) იხ. „მოსავალი“ № 10.

ნია, დეპარტამენტს აქვს პატივი გაცნობოთ, რომ ზოგი ამ მცენარეთაგანი უკვე იყო გამოწერილი და ნაცადი როგორც დეპარტამენტის ისე კერძო რუს-მეურნეების მიერ და ის ღირსებათვისებანი, რასაც მათ აწერდა ლიტერატურა, ან სრულიად არ აღმოუჩინიათ ამ მცენარეებს, ან ეს თვისებები დაკარგვიათ მათ მეორე თაობაშივე და ან ვერ იტანენ ჰავას ისეთ ადგილებში, სადაც მინიმუმი ზამთრის ყინვებისა აღემატება—8⁰ ც. კერძოდ, შესახებ ახალი ჯიში უეკლო კაკტუსისა *Opuntia* ფ. კრიშტოფოვიჩმა—რუსეთის სამეურნეო საქმეთა უზროსმა აგენტმა—წარმომადგენელმა ამერიკაში, გამოსთქვა ის აზრი, რომ ზემოხსენებული კაკტუსი, რომელსაც ურჩევნ გააჩინონ იმ ადგილებში, სადაც გოლვისა გამო სხვა მცენარეები ვერა ხარობენ, არ უნდა ვარგოდეს საქონლის საკვებად, რადგან ნორჩ ფოთლებს ამ მცენარისას აქვთ მეჭეჭებიც (ფოთლის და ნაყოფის დასაწყისი ადგილები) და ეკლებიც (ნახევარ დუიმამდე სიგძით); ამასთანავე ეს ეკლები ბერნბაკის კაკტუსისა ქერის ფხაზე უფრო მაგრები და წვეტიანები არიან და შემდეგ იკარ-

გებიან ზრდაში მარტო ძირითა ფოთლებზე, რომელთაც საქონელი ვერ მიუდგება, თუ ჯერ ზემოთა ეკლიან ფოთლებს არ მოჰკორტნისო. ფ. კრიშტოფოვიჩის აზრით რუს-მეურნეების ყურადღების ღირსია მხოლოდ ბერნბაკის ახალი ჯიშის კართოფილი, რომელმაც დააკმაყოფილა მოთხოვნილება ამერიკული ბაზრისაც და მთელი იქაური ცხოვრებისაც და ამიტომ შეიძლება ვურჩიოთ რუსეთშიაც გააჩინონ ეს ახალი ჯიში.

ხოლო ყველა სხვა ჯიშის მცენარეებმა კი, რომლებიც შეიმუშავა ბერნბაკმა, თვით ამერიკაშიაც ვერ მოიკიდეს ფეხი, რაც უპირველესად ყოვლისა უნდა მომხდარიყო, უკეთეს მივიღებთ მხედველობაში ამერიკელების ადვილად მიყოლას ყველაგვარ საქმეში.

ამიტომ დეპარტამენტს ნაადრევად მიაჩნია ჯერჯერობით ბერნბაკის მიერ შემუშავებული ახალი მცენარეების გამოწერა რუსეთში გასავრცელებლად, მით უმეტეს, რომ მათი გამოწერა ძალიან ძვირადა ჯდება.

(ზელს აწერენ დეპარტამენტის ვიცე-პრეზიდენტი და ნაჩალნიკი მე-III განყოფილებას.)
 10 სექტემბერი 1912 წ.
 № 49061.

მანქანა ჰქმნის კოლოკრაციას

(წერილი სოფლიდან)

ეს უკუღმართი მსვლელობა ეკონომიის მხრით ცხოვრებაში უცაბედად გადაცინებს კაცს. ისეთივე სიტყვები, რომლებიც ჩემმა ყურებმა გაიგონეს გლეხებისაგან დღეს, ათასობით დახარჯულა და თქმულა სოფლად, მაგრამ ერთ ყურში შესულა და მეორეში გასულა. ეხლა კი, კარგად შევნიშნე რო-

რამდენმამე ვლახმა გულზედ ხელი დაიკრა და სთქვა: „მაშ ისე როგორ მოგკვდებით, თუ ჩვენც არ ვაგუგუნეთ სალექწი მაშინაო“.

თუ რამ აიძულა ეს გლეხები ამისთანა ფიცს ამას დაახლოებით გაიბობოთ:

1911 წელს თიანეთის მაზრის და

კახეთის რამდენიმე შეძლებულმა მემამულემ, დაახლოებით ოცამდე პირმა მოიწადინეს პატარა ამხანაგობის შედგენა და აქციების საშუალებით პატარა კაპიტალის გამოჩვენა, რომელიც უნდა აემუშავებინათ სამეურნეო იარაღების შექმნითა და გამოყენებით სოფლებში. ამათ, რასაკვირველია, სახეში ჰქონდათ თავიანთი კაპიტალის გასუქება და სხვათა შორის იქნება ხალხის შრომის შემსუბუქებაზედაც ფიქრობდნენ. ასე იყო, თუ ისე მისში თუ შების სოფელში, ქვემო ალვანში, უკვე კამერებით მოაცოცეს საღეწი მანქანა თავისი ორთქლის ქვაბით და წისქვილის ქვებით.

ამ მანქანას ასე ასწერენ:

გაკეთებულია იგი ინგლისში, „კლეიტონის“ ფირმა, ამხანაგობა არის ხარკოვში „გელფერის საღეწი“. აქ მოიტანეს ორთქლის ქვაბი საღეწი მანქანით რვა ღონიანი, თან აქვს თავისი საბზევებელი მანქანა, ტფილისამდის დაუჯდა ამხანაგობას მოტანით ცხრას ორმოცდა ათი თუმანი. შეტანილი აქვთ პირველად ჯერჯერობით ექვსასი თუმანი, დანარჩენი ორასი თუმანი ორის წლობით უსარგებლოდ დასცალდათ. დღელამეში რვაას ფუთსა ლეწავს, თუ შეუჩერებლივ იმუშავა მანქანამაო, მითხრა ერთმა წევრთავანმა, რომელიც ხელმძღვანელობდა მანქანას. გაღეწისთვის მიიღეს მეთერთმეტე ნაწილს იღებენ. მეტს წილს აღებულს პურს აღავლობრივვე ჰყიდნიან ფუთს მანეთად. თვეში გასავალი ხარჯი ოცდახუთი თუმანი ჰქონიათ, შემოსავალი წმინდა რჩება თვეში ამხანაგობას ოთხმოცი თუმანი.

პირველად ლეწვა დაიწყეს ნაფარეულის საუფლისწულო მამულში, შემ-

დეგ უნდა გამოღმა სოფლებს ამოჰყოლოდა და ახმეტაში გაჩერებულიყო ენკენისთვემდის. მთელი გლეხკაცობა სოფლებში დადგმული ძნებით მის მოლოდინში იყო. როდესაც ნაფარეული, სანიორე და ართანა მოჩნენ, ჯერი ფშაველზე და ლალისყურზე მიდგა, მაგრამ სოფელ ახმეტიდან, სადაც რამდენიმე წევრი სცხოვრობს, ჩამოერეკნათ საქონელი და ის იყო ძალათ უნდა წაეღოთ მანქანა, რომ ლალისყურელები მაგრად არ დახვედროდნენ, ესეც აქაურ ერთის წევრის წყალობით, ორემ ლალისყურელებიც ფშაველებივით დარჩებოდნენ გულხელ დაკრფილნი ან და საქმე უსისხლოთ არ გათავდებოდა. ეს ახირებული საქმე ვგონებ რომ შეგნებული წევრების ბრალი არ უნდა იყოს, ეს უფრო მიეწერებათ იმ ორიოდღე მსუბუქ ვაჟბატონთ წევრებს, რომლებსაც თავიანთი ჟინიანი ხასიათით ბევრჯელ ცხვირში ამოუკრავთ. ლალისყურის წევრმაც და ხალხმაც თავი გამოიდეს, რადგან მატერიალურადაც ხომ ისჯებოდნენ და თავმოყვარეობაც მიწასთან უსწორდებოდათ. საღეწი მანქანა აქედან მარიაშობისთვის რვაში წაიღეს, რადგანაც ლალისყურში მოჩნა. დარჩა ფშავლის გლეხობა ხახამშრალი.

აი, სწორედ ეს ხალხია რაღაც მითქმა-მოთქმაში, მითომ აპირობენ მთელმა საზოგადოებამ იყიდოს ერთი მანქანა თავისი ქვაბით, რომ კვლავისთვის მაინც იმ ზემოხსენებულს ვაჟბატონების სათამაშოთ არ გახდნენ ესე ყველასგან სასაცილოდ აგდებულები. მე ზედმიწევნით არ ვიტყვი და არც ვიცი, კვლავისთვის მანქანას შეიძენენ ფშავლები, თუ არა, მაგრამ რო ეს ხალ-

ხი დღეს გაჯავრებულია და მტკიცედ აღდა ამ აზრს რომ დღეს თუ არა, ხვალ მაინც შეერთდნენ და შეერთე-

ბულის ძალით იყიდონ მანქანები, ეს კი აშკარაა.

ევ. დალაქიშვილი

სანიმუშო წესდება

წერილი სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობის

დამტკიცებულია მიწათმოქმედების და მიწათმოქმედების მთავარ გამგის მსგავსათ მის ამხანაგის მიერ 18 ნოემბერს 1908 წელს.

§ 1. ამხანაგობის გუბერნიისა მაზრისა მიზანია დაეხმაროს თავის წევრთ: 1) სასოფლო მეურნეობისათვის საჭირო საგნების შეძენაში და აგრედვე სასოფლო სამეურნეო ნაწარმოების ტენიკურათ დაეღუშავებაში საერთო ხარჯით გამართულ დაწესებულებებში და 2) ამხანაგობის წევრთა მეურნეობის გაუმჯობესობაში ურთიერთ მოსახრებით და სათანადო საშუალებათა სისრულეში მოყვანით.

§ 2. გადასახადების და ყოველგვარ ხარჯების გაღებაზე, უძრავ ქონების შეძენაზე, სავაჭროებისა და სასოფლო-სამეურნეო ნაწარმოების დასამუშავებლად საჭირო დაწესებულებების გახსნასა და შენახვაზე, გამოფენების, სამკითხველოების, სასოფლო-სამეურნეო კითხვა-საუბრების გამართვაზე, წიგნების და ბროშურების ბეჭედაზე და სხვა ამგვარ საქმეებზე. ამხანაგობა ექვემდებარება ყველა ამ საგნებზე არსებულს კანონებს და წესებს.

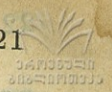
შენიშვნა I. შეძენა ამხანაგობის მიერ უძრავ ქონებისა საკუთრებათ ან ვადით, მფლობელობა და სარგებლობა გარეშე იმ გუბერნიების ნავთსადგურებისა და ქალაქებისა, რომელნიც ჩამოთვლილიან არიან 1899 წ. გამოცემულ კანონთა კრებულის მე-IX ტომის მე-830 მუხლის (შენიშვნა II) დამატე-

ბის პირველ მუხლში, დაიშვება იმ პირობით, თუ გამგეობის წევრთა და მათ კანდიდატთა უმეტესობა, როგორც საერთოდ, ისე თვითთველ სხდომის დროს, აგრედვე ამხანაგობის უძრავ ქონების გამგენი და მოუზრავნი რუსეთის ქვეშევრდომნი არიან.

შენიშვნა II. შეძენა ამხანაგობის მიერ ადგილ-მამულისა, რომელიც დასავლეთის მხრის 9 გუბერნიების ქალაქ-დაბების გარეშე იმყოფება, შეიძლება მხოლოდ ყოველ ამგვარ შემთხვევისათვის ადგილობრივ გენერალ-გუბერნატორის ან გუბერნატორისაგან განსაკუთრებულ ნებართვის აღებით.

§ 3. ამხანაგობას აქვს ბეჭედი თავის სახელწოდების წარწერით.

§ 4. ამხანაგობა ყოველ წლივ წარუდგენს მიწათმოქმედების და მიწათმოქმედების მთავარ-სამართველოს სასოფლო-საეკონომიო და სასოფლო-სამეურნეო სტატისტიკას საზოგადო კრების მიერ დამტკიცებულს, ანგარიშს ამხანაგობის მოქმედების შესახებ. ამას გარდა ამხანაგობამ თავის მოქმედების ანგარიში უნდა წარუდგინოს იმ დაწესებულებებს, რომელთა განაც იგი ქონებრივ დახმარებას იღებს და ადგილობრივ გუბერნატორს. ამხანაგობა მოვალეა თავისი ბალანსი მოათავსოს „Вѣстникъ фмнансовъ, промышленности и торговли“-ში, როცა მისი საწარმოო თანხა აღემატება 10,000 მ.

§ 5. ამხანაგობა მოქმედებას იწყებს მაშინ, როცა წევრად ჩაეწერება არა ნაკლებ თორმეტი კაცისა. ამხანაგობის მოქმედების დაწყების შესახებ განცხადება უნდა დაიბეჭდოს ადგილობრივ საგუბერნიო უწყებებში. ამხანაგობა, რომელიც მოქმედებას არ დაიწყებს ერთის წლის განმავლობაში ღლიდან მის წესდების დამტკიცებისა, გაუქმებულიად ჩაითვლება. ამხანაგობა მოვალეა ლიკვიდაცია უყოს თავის საქმეებს, თუ შემდეგში წევრთა რიცხვი იქნება 12-ზე ნაკლები.

§ 6. ამხანაგობას თავის წარმომადგენლის საშუალებით, შეუძლიან იქმნეს წევრად სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების ან უფრო დიდ სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობისა.

§ 7. ამხანაგობის წევრებად მიიღებიან კენჭის ყრით ორივე სქესის მემამულენი, მოიჯარადრენი და მოურავები, რომელნიც კი მისდევენ სასოფლო მეურნეობას. სოფლის საზოგადოებაში გუბ. მაზრ.

§ 8. ამხანაგობის წევრთა რიცხვი შეიძლება მიღებულ იქმნენ აგრედვე წვრილი სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობანი მათი წარმომადგენლის საშუალებით.

§ 9. ამხანაგობის წევრობა არ შეუძლიანთ: 1) არა სრულ წლოვანთ (გარდა რაიმე ხარისხის მქონეთა), 2) სასწავლებლის მოწაფეთა, 3) სამსახურში მყოფ ჯარის კაცებს და იუნკრებს და 4) იმ პირთ, რომელთაც სასამართლოს დადგენილება უფლებებით აქვთ შეზღუდული.

§ 10. ამხანაგობის თვითოეულ წევრს ყოველ წლივ შეაქვს მანათი, რომლის ნაწილით არსდება

ამხანაგობის საწარმოო თანხა, დანარჩენი ფული კი ჰხმარდება ამხანაგობის მიმდინარე საქიროებას. შეტანილი ფული უკან არ დაუბრუნდებათ არც წევრთ და არც მათ მემკვიდრეთ.

§ 11. წევრი, რომელიც საზოგადოების საერთო კრების მიერ დაწესებულ ვადიდან ერთი თვის განმავლობაში არ შეიტანს საწევრო გადასახადს, ითვლება ამხანაგობიდან გამორიცხულად.

§ 12. წევრნი კრებებზე მონაწილეობას იღებენ მხოლოდ პირადად და აქვთ მარტო თითო ხმა.

§ 13. საერთო კრების დადგენილებით ამხანაგობას, შეუძლიან თავის ხარჯების გარდა გადუწყვიტოს, განსაკუთრებული საკომისიო გადასახადი როგორც თავის წევრებს, აგრედვე გარეშე პირებსაც მის საწყობიდან სხვადასხვა საქონლის გაყიდვაში, თავის წევრების მიერ დავალებულ საგნების გამოწერაში და მათ მეურნეობის ნაწარმოების გასაღებაში.

§ 14. ამხანაგობის წევრთ საქირო ნივთების ყიდვის დროს შეუძლიანთ ისარგებლონ ფასის წვრილ-წვრილად გადახდით საზოგადო კრების მიერ დადგენილ პირობების თანხმად.

§ 15. წლის დამლევს ხარჯს გადარჩენილი ფული ხმარდება იმ რაოდენობით, რომელსაც ყოველთვის ადგენს საერთო კრება საწარმოო თანხის დაარსებას. დანარჩენი ფული საერთო კრებას შეუძლიან დაუბრუნოს წევრებს იმისდამიხედვით, თუ ვის რამდენი გადახდა უკანასკნელი წლის განმავლობაში საკომისიო გადასახადი და ან გაუნაწილოს ამხანაგობის ყველა წევრთ, როგორც მოგება. აღნიშნული

ფული საერთო კრების მიერვე შეიძლება მოხმარდეს ადგილობრივ სასოფლო მეურნეობისათვის სასარგებლო საქმეს. საწარმოო და სათადარიგო თანხების ანგარიში ცალკ-ცალკე სწარმოებს.

§ 16. ამხანაგობას შეუძლიან საზოგადო კრების დადგენილებით და ამავე კრების მიერ მოწონებულ პირობებით ფულის სესხება. სესხის და საზოგადოდ ყველა ვალდებულობაზე ამხანაგობა პასუხს აგებს მთელის თავის მოძრავ და უძრავ ქონებით, და ამას გარდა, თუ ეს არ ეყო, თვითთველ წევრს ამხანაგობისას გამოერთმევა ამ ვალის გარდასაწყვეტად არა უმეტეს იმისა, რასაც სამი წლის საწევრო გადასახადი შეადგენს. ამასთან ამხანაგობიდან გასული წევრები პასუხს აგებენ იმ სესხებზე და ვალდებულებებზე, რომელიც ამხანაგობამ მათ წევრობის დროს იკისრა, ხოლო ახლად ჩარიცხული წევრები პასუხს აგებენ იმ ვალდებულებებზე, რომელთა გასტუმრების ვადა დადგა მას შემდეგ, რაც ეს წევრები ამხანაგობაში ჩაეწერნენ.

§ 17. ამხანაგობის საქმეებს განაგებს გამგეობა. გამგეობის წევრთა და მათ კანდიდატთა რიცხვს, მათ სამსახურის ვადას და ერთმანეთში მუშაობის განაწილებას აწესებს და სცვლის საზოგადო კრება. საზოგადო კრებამვე უნდა გადასწყვიტოს, თუ რაზე უნდა მოაწეროს ხელი მთელმა გამგეობამ, ხოლო მთელი გამგეობის მიერ ხელის მოწერა საჭიროა, ამხანაგობის სახელით ყველა აღებულ ვალდებულებებზე და აგრედვე წლიურს ანგარიშზე.

§ 18. გამგეობის წევრთა რიცხვი არ უნდა იყოს სამზე ნაკლები. ამათგან

ერთი თავმჯდომარეა, რომელსაც კრება ირჩევს ცალკე და რომელიც თავმჯდომარეობს თვით ამხანაგობასაც და მის გამგეობასაც.

§ 19. კასის გამგებლობა და ანგარიშის წარმოება არ შეიძლება ერთ და იმავე პირს ჩაჰბარდეს.

§ 20. ამხანაგობას უფლება აქვს, თუ მოისურვებს, აირჩიოს წევრთა საზოგადო კრების მიერ დადგენილ ვადით საპატიო თავმჯდომარე იმ პირთაგან, რომელთაც საზოგადოდ სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობათა წევრობის უფლება აქვთ.

§ 21. ამხანაგობის გამგეობის გასახლებლად ყოველ წელიწადს გამგეობის წევრთა და კანდიდატთა რიცხვიდან გამოდის თითო კაცი. გამოსულ წევრის და მის კანდიდატის მაგიერ კრება ირჩევს ახალს ამხანაგობის წევრთა შორის. ამხანაგობის მოქმედების პირველ წლის დასასრულს, გამგეობის წევრი და მათი კანდიდატი კენჭს იყრიან იმის გადასაწყვეტად, თუ ვინ უნდა გამოვიდეს გამგეობის და კანდიდატთა წრიდან. შემდეგ წლებში კი გამგეობის წევრი და მათი კანდიდატი გამოდიან, როცა ვადა გაუვათ.

§ 22. წევრთა საზოგადო კრება შეიძლება იყოს: წლიური, საგანგებო და ჩვეულებრივი.

§ 23. წლიური საზოგადო კრება ხდება ყოველ წლივ თვეში. საზოგადო კრების საქმეს შეადგენს 1) არჩევა თავმჯდომარისა, გამგეობის წევრთა და მათ კანდიდატთა, სარევიზიო კომისიის სამის წევრისა და მათ კანდიდატებისა. სარევიზიო კომისია მოვალეა შემდეგ წლიურ საზოგადო კრების წინ განიხილოს გაზეგეობის წლიური ანგარიში;

2) განხილვა ამხანაგობის წლიურ ანგარიშისა და სარევიზიო კომისიის დასკვნა-შენიშვნისა; 3) დაწესება ამხანაგობის საქმეთა მართვა-გამგეობის წესრიგისა და 4) გადაწყვეტა ყველა იმ საკითხებისა, რაც ამ წესდებით საზოგადო კრების საგანს შეადგენს (§§ 7, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 20 და 21),

§ 24. საგანგებო კრებები შეიძლება მოწვეულ იქმნეს გამგეობის მიერ, როცა ამას მოითხოვს ამხანაგობის წევრთა არა ნაკლებ $\frac{1}{5}$ -ი დაუყოვნებელ საქმისათვის ან ისეთ საქმეების განსახილველად, რომლებიც გადაწყვეტაც 23 §-ის თანახმად შეუძლიან საერთო კრებას, ან იმ კითხვების განსახილველად, რომლებიც გამგეობას არა აქვს მინდობილი არც წესდებით და არც ინსტრუქციით.

§ 25. ჩვეულებრივი კრებები მოიწვევა მხოლოდ საზოგადო სასოფლო სამეურნეო საკითხებზე სათათბიროდ. ამ კრებაზე არ შეიძლება განხილვა ისეთ საკითხებისა, რომლებიც ამხანაგობის მართვა-გამგეობის საქმეებს ეხება.

§ 26. საზოგადო კრებებს იწვევს გამგეობა.

§ 27. წლიური და საგანგებო კრებები მხოლოდ მაშინ ითვლება კანონიერად, როცა თვითოეულ კრებას დაესწრება ამხანაგობის წევრთა რიცხვის ნახევარზე არა ნაკლები; ჩვეულებრივი კი ითვლება კანონიერად რამდენი წევრიც უნდა დაესწროს. თუ წევრთა საჭირო რიცხვი არ გამოცხადდა და წლიური ან საგანგებო კრება არ შესდგა, მაშინ ერთი კვირის შემდეგ ინიშნება მეორე, რომელიც კანონიერად

რაღა ჩაითვლება რამდენი წევრიც უნდა დაესწროს.

§ 28. წლიურს საზოგადო კრებას თავმჯდომარეობს საპატიო თავმჯდომარე, ხოლო თუ იგი არ დაესწრო, მაშინ საზოგადო კრება თავის წრიდან ირჩევს თავმჯდომარეს. ამ შემთხვევაში თავმჯდომარეობა არ შეუძლიანთ არც გამგეობის და არც სარევიზიო კომისიის წევრთ. სხვა საზოგადო კრებებზე თავმჯდომარეობს ამხანაგობის თავმჯდომარე.

§ 29. დადგენილებანი საზოგადო კრებისა სწყდება უბრალო ხმის უმეტესობით. თუ ხმები თანაფორად გაიყო, კითხვას გადაწყვეტს თავმჯდომარის ხმა. კითხვები შესახებ ამხანაგობის დახურვისა, წესდების შეცვლისა, გამგეობის წევრთა ვადის გასვლამდე თანამდებობიდან გადაყენებისა და წევრთა გამოორიციხვისა, აგრედვე სესხის აღებისა სწყდება დამსწრე წევრთა $\frac{2}{3}$ ხმის უმეტესობით.

§ 30. საზოგადო კრების დღე და განსახილველი საგნები წინდაწინვე უნდა ეცნობოს ადგილობრივ საპოლიციო მთავრობას.

§ 31. საზოგადო კრებას შეუძლიან იმ საკითხების განხილვა, რომელნიც შეეხებიან წესდებაში დასახულს ამხანაგობის მოქმედებას.

§ 32. თუ საზოგადო კრებამ დაადგინა ამხანაგობის დახურვა, გამგეობა ამ დადგენილებას აცნობებს გუბერნატორს და სასოფლო-საეკონომიო და სასოფლო-სამეურნეო სტატისტიკის განყოფილებას და აცხადებს ადგილობრივ საგუბერნიო უწყებებშივე დაბეჭდილ განცხადებით. გამგეობა იწვევს ამხანაგობის კრედიტორებს და იმ წე-

სით, რომელიც მიღებულია კომერციულ საქმეებში, იწყებს ლიკვიდაციას. ლიკვიდაცია როცა გათავდება გამგეობა წარუდგენს ანგარიშს საზოგადო კრებას ამ კრების მიერ დანიშნულს ვადაზე. ამხანაგობის კრედიტორების დაკმაყოფილების შემდეგ დარჩენილი ფული და ქონება ხმარდება იმ დანიშნულებას, რომელსაც, მიწათმოწყობის და მიწათმოქმედების მთავარგამგეობის მიერ დამტკიცებით, დაადგენს უკანასკნელი საზოგადო კრება.

სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობების დაარსების წეს-რიგი

I. დამტკიცება წვრილი სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობების წესდებისა, რომელიც არ განსხვავდება სანიმუშო წესდებისაგან, შეადგენს უფლებას გუბერნიის ან ოლქის უფროსისას, რომელსაც უნდა წარედგინოს სათანადო თხოვნები წესდების პროექტით. გუბერნიის და ოლქის უფროსებისაგან

დამტკიცებული წესდება გამოცხადდება ადგილობრივ საგუბერნიო უწყებებში; ამას გარდა ნება დართულ ამხანაგობების შესახებ ეცნობება მიწათმოწყობის და მიწათმოქმედების მთავარგამგეს.

II. წვრილ სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობათა წესდებებს, რომელნიც განსხვავდებიან სანიმუშო წესდებისაგან, ამტკიცებს მიწათმოწყობის და მიწათმოქმედების მთავარი გამგე სხვა უწყებებთან შეთანხმებით. თხოვნა ასეთ ამხანაგობების გახსნის შესახებ წესდების პროექტით უნდა წარედგინოს მიწათმოწყობის და მიწათმოქმედების მთავარგამგეობას (სასოფლო-საეკონომიო და სასოფლო-სამეურნეო სტატისტიკის განყოფილებაში). საქმის დასაჩქარებლად თხოვნა შეიძლება გაიგზავნოს გუბერნატორის სახელობაზე დანიშნულებისამებრ გასაგზავნად.

ა. კახელაძე

მდგომარეობა 1912 წელს სამეურნეო უზრუნველყოფისათვის

წელიწადი მეოთხე „მოსავალი“ წელიწადი მეოთხე

გამოდის იმავე პროგრამით. მიიღება ხელის-მოწერა მარტო ტფილისში. უზრუნველყოფის ლირს წლიურად 3 მანეთი, ცალკე ნომერი—15 კაპეიკი. რედაქცია ეცდება წლის თავზე ძვირფასი პრემია მიაწოდოს ხელის-მომწერლებს. მსურველთა შეუძლიანთ შეიძინონ წარსული წლების „მოსავალი“-ს ნომრები: მთელი კომპლექტი 1909 წლისა უყდო 1 მან. 50 კ., ყდაკაზმული 2 მ. „კ., „ „ „ 1910 „ „ 2 მან.— „ „ ყდაკაზმული 2 „ 50 „ „ „ „ 1911 „ „ 2 მან.—50 „ ყდაკაზმული 3 „ — „ რედაქციის გამოცემანი: კანონი მევენახე-მეღვინეთა კომიტეტების შესახებ 15 კ., იონჯა—5 კ., ბამბა—5 კ., კართოფილი—5 კაპ. რედაქციაშივე იყიდება შემდეგი გამოცემანი: არითმეტიკული კრებული—50 კ., ქიმია პროფ. როსკოსი—30 კ., შვეიცარიის ძირითადი კანონები და საზოგადოებრივი ცხოვრების წარსულიდან—25 კ.

რედაქცია-გამომცემელი ვ. ი. რცხილაძე